

Biedrība *Pro Futuro*
Rīga, Elvīras iela 13b-36, Rīga, LV-1083
Tālr. 67455450, mob. 29494994
Reģ. Nr. 40008060582
AS Swedbank, IBAN: LV85 HABA 0551 0156 68546

NVO un Ministru kabineta sadarbības
memoranda īstenošanas padomei
Brīvības bulvāris 36
Rīga, LV - 1520

2009.gada 19.maijā, Rīgā

Par izglītības kvalitātes un pieejamības pasliktināšanos

Biedrība *Pro Futuro* un Latvijas Jaunatnes padome (LJP) 2009.g. martā ir sniegusi atzinumus par 2 MK noteikumu grozījumu projektiem izglītībā. Abos gadījumos viedokļi nav saskaņoti. Vairāki Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) un Izglītības satura un eksaminācijas centra (ISEC) pretargumenti organizāciju iebildumiem nav pamatoti vai pat ir pretrunā ar esošo izglītības tiesisko regulējumu, godīguma un vienlīdzības principiem izglītībā, iestāžu iepriekšējiem solījumiem un IZM *Informatīvo ziņojumu par izglītības nozarē plānotajām strukturālajām izmaiņām, to ieviešanas gaitu un prognozētajiem ieguvumiem* (23.04.2009). Lūdzam Memoranda īstenošanas padomi iekļaut šo jautājumu izskatīšanu darba kārtība nākamajā padomes sēdē un aicināt IZM un ISEC sniegt atbildes un skaidrojumu par jautājumiem, uz kuriem tie nav snieguši atbildes saskaņošanas procesā un turpina virzīt grozījums noteikumos, kas nelabvēlīgi ietekmēs izglītības kvalitāti un vienlīdzību pieejamībā.

I 2005.gada 1.novembra noteikumi Nr.822 "Noteikumi par obligātajām prasībām izglītojamo uzņemšanai un pārcelšanai nākamajā klasē vispārējās izglītības iestādēs (izņemot internātskolas un speciālās izglītības iestādes)". IZM virza labojumu, ka vidusskolā skolēns tiks atstāts uz otru gadu, ja viņam būs nepietiekams vērtējums kaut vienā mācību priekšmetā. Paskaidrojuma rakstā IZM apgalvo, ka šie grozījumiem nebūs ietekmes uz valsts budžetu.

Pro Futuro un LJP iebildums un pamatojums:

1. Pamatizglītības un vidējās izglītības iestādēs nepieciešams ierobežot vai pilnībā atcelt izglītojamo atstāšanu uz atkārtotu (otru un/vai trešo) mācību gadu kā akadēmiski neefektīvu, sociāli degradējošu un finansiāli neefektīvu līdzekli (*National Association of Schools Psychologists* (ASV) meta pētījums „[Alternatives to Grade Retention](#)”, *Shane R. Jimerson, Sarah M. W. Pletcher, Mariellen Kerr, Counseling 101, 02.2005*). Latvijā nav pētījumu, kas apliecinātu atkārtota mācību gada akadēmisko efektivitāti. Galvenā citu valstu pētījumu atziņa – ja nekas nemainās apmācībā (saturs, metodes), nekas nemainās arī skolēna sniegunā.
2. Finansiāli un sociāli neefektīvs pasākums: izglītojamajiem ir vājas pamatprasmes, piem., lasīšanā 2006.g. OECD pētījums par skolēnu pamatprasmēm uzrāda, ka 21% Latvijas 15 gadīgo jauniešu ir ļoti vāja lasītprasme un 22% ļoti vājas pamatprasmes matemātiskā, kas iespaido viņu

akadēmiskos panākumus visos mācību priekšmetos. Latvijā skolēniem nav pieejams sistemātisks pedagoģisks atbalsts pamatprasmju uzlabošanā un atbalsta pasākumi mācību laikā un centralizētajos eksāmenos:

3. Pieaug sociālie riski, atstumšana un atbiršana no izglītības – katrs atkārtots mācību gads palielina varbūtību, ka jauniets nekad neiegūs pamatizglītību (*Savlaicīgu pamatizglītību apguvi traucējošo faktoru kopums*, „Providus”, 2004.g., citu valstu pētījumi). Pašreizējā izglītības prakse veicina atstumšanu no izglītības un tai sekojošu sociālo atstumšanu.
4. Neefektīvs skolēna un izglītības sistēmas resursu tēriņš – kāpēc skolēnam, kas ir nesekmīgs 1 mācību priekšmetā no 14, būtu otrreiz jāmacās 13, kuros viņš ir sekmīgs? Skolēns zaudē interesi arī par citiem mācību priekšmetiem. Lielāka skolēnu vecuma un zināšanu līmeņa amplitūda klasē ļoti apgrūtina arī skolotāja darbu.
5. Grozījumi ir pretrunā ar IZM *Informatīvo ziņojumu par izglītības nozarē plānotajām strukturālajām izmaiņām*, kas kā uzdevumu vispārējā izglītībā izvirza mērķi „Izstrādāt priekšlikumus kārtībai, kādā samazināts otrgadnieku un atbirušo skolēnu skaits”. Kā finansiālo ieguvumu IZM min to, ka „Netiek tērēti valsts (un arī ģimenes) līdzekļi atkārtotai skolēna mācīšanai.

Jautājumi, uz kuriem IZM nav sniegusi atbildes:

1. Cik daudz nesekmīgo skolēnu un skolēnu otrgadnieku atbirst no skolām? Kāda ir līdzšinējā statistika? Vai otrais gads nav lielākais skolēnu atbiršanas no skolas cēlonis?
2. Kādas ir nesekmīgo skolēnu un otrgadnieku skaita prognozes, mainot MK noteikumus?
3. Kādas ir finansiālās prognozes?
4. Vai Latvijā ir kādi pētījumi, kas pierāda, ka atkārtots mācību gads uzlabo skolēna akadēmisko sniegumu?
5. Ir zināms, ka Latvijā pat skolēni ar identificētām speciālām un īpašām vajadzībām (speciālistu, ārstu atzinumi, pedagoģiski medicīnisko komisiju atzinumi) nesaņem sistemātisku, koordinētu palīdzību skolās. Šī skolēnu grupa ir īpaši neaizsargāta. Kādus pasākumus IZM veic, lai mazinātu šo diskriminējošo situāciju, kad skolēni tiek sodīti ar otro gadu, nevis saņem sistemātisku, specifisku pedagoģisku palīdzību?

II 2006.gada 16.maija noteikumi Nr.395 „Noteikumi par centralizēto eksāmenu saturu un norises kārtību”.

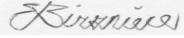
Pro Futuro un Latvijas profesionālo psihologu asociācijas iebildums un pamatojums: Pašreizējie noteikumi diskriminē skolēnus ar īpašām un speciālām vajadzībām, neparedzot atbalsta pasākumus centralizētajos eksāmenos. Tas ir pretrunā ar Izglītības likumu, Vispārējās izglītības likumu un godīguma, vienlīdzības, pēctecības un pieejamības principiem izglītībā. Izsakām iebildumu pret pašreizējo grozījumu redakciju un lūdzam to papildināt ar jaunu punktu: „Nodrošināt centralizētajos eksāmenos atbalsta pasākumus tiem skolēniem, kas tos izmantojuši 3., 6. un 9.kl. valsts pārbaudes darbos un/vai ikdienas mācību procesā.”

Jautājumi, uz kuriem ISEC nav sniedzis atbildes:

1. Pašreizējie MK noteikumi ignorē skolēnu speciālās un īpašās vajadzības, kas ir identificētas skolēnam (pedagoģiski medicīniskās komisijas, speciālisti, ārsti) un kurām atbilstoši piemērojumi veikti iepriekšējā mācību procesā. Nepiemērojot tos vidusskolā un centralizētajos eksāmenos, tiek pārkāpts izglītības pēctecības princips. Pašreizējais regulējums ir pretrunā ar Izglītības likumu, Vispārējās izglītības likumu

- un Bērnu tiesību aizsardzības likumu. Kāpēc tiek pieļautas tādas pretrunas? Kā tiek plānots novērst šīs pretrunas?
2. Atbrīvošana no centralizētajiem eksāmeņiem nav risinājums – kā norāda vairākas augstskolas, tās negatīvi skatās uz reflektantiem bez centralizēto eksāmenu rezultātiem. Tas, ka jauniešiem nav centralizēto eksāmenu rezultātu, samazina viņa vienlīdzīgas iespējas iestāties augstskolu budžeta grupās un citu valstu augstskolās.
 3. Atbalsta pasākumi ir atrunāti visās speciālās izglītības programmās, kas tiek licencētas un realizētas Latvijas skolās, tā kā nevar runāt par to, ka Latvijā nav atbalsta pasākumu piemērošanas prakses un pieredzes. Vairums speciālo skolu ir arī attīstības centri, kuriem šīs zināšanas ir jāsniedz visām citām mācību iestādēm. Kāpēc tiek ignorēta jau Latvijā aprobētā prakse, nodrošinot atbalsta pasākumus? Kas tiek veikts, lai tos attīstītu? Kādas interešu aizstāvības organizācijas ir iesaistītas šajā darbā?
 4. Kāpēc netiek izmantota labi aprobēta citu valstu prakse? Gan IZM, gan ISEC speciālisti ir piedalījušies dažādos projektos par zināšanu vērtēšanu speciālajā izglītībā. ISEC vadītājas vietniece Anitra Irbe piedalījās *Eiropas Speciālo vajadzību aģentūras* projektā *Assessment in Inclusive Settings*; viņa vairākus gadus tika norādīta kā Latvijas speciālās izglītības eksperte, viņa arī pašlaik tiek norādīta kā Latvijas eksperte zināšanu vērtēšanas jautājumos. Jau 2006.g. šī projekta Latvijas nacionālajā noslēguma ziņojumā (autore S.Zariņa un M.Reigase) par zināšanu vērtēšanu iekļaujošajā izglītībā ir apgalvots, ka Latvijā tiek piemēroti dažādi atbalsta pasākumi. Kāpēc tādas pretrunas starp ziņojumu un ISEC pašreizējo nostāju un praksi?
 5. 2008.gada janvārī, kad *Pro Futuro* sniedza atzinumu par atbalsta pasākumu nepieciešamību centralizētajos eksāmeņos un pēc ISEC argumentiem par vajadzību šiem jautājumam veltīt ilgāku laiku, ISEC un *Pro Futuro* vienojās, ka ISEC 2008.g. nogalē atgriezīsies pie šī jautājuma, veidojot darba grupu. ISEC šo procesu tā arī nav uzsācis. Kad tas tiks darīts?

Ar cieņu,

Eva Birzniece valdes priekšsēdētāja